

Adrichomius Ch., *Theatrum Terrae Sanctae, Officina Birckmannica, Coloniae Agrippinae* 1590.

Adrichomius Ch., *Urbis Hierosolymae quemadmodum ea Christi tempore floruit [...] brevis descriptio, Officina Birckmannica, Coloniae Agrippinae* 1584.

Argan G.C., *Storia dell'arte italiana, Sansoni, Firenze* 1968.

Assmann J., *Pamięć kulturowa. Pismo, zapamiętywanie i polityczna tożsamość w cywilizacjach starożytnych*, przeł. A. Kryczyńska-Pham, red. R. Traba, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008.

Axer J., *Kultura polska z punktu widzenia mechanizmów recepcji tradycji antycznej. Prolegomena do syntezy*, w: M. Prejs (red.), *Humanistyczne modele kultury nowożytnej wobec dziedzictwa starożytnego*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2010.

Bagatti B., Testa E., *Il Golgota e la Croce. Ricerche storico-archeologiche*, Franciscan Printing Press, Jerusalem 1978.

Balcer J., *100 lat Kalwarii w Głotowie, „Poślaniec Warmiński”* 1994, nr 6.

Bania Z., *Święte miary jerozolimskie. Grób Pański, Anastasis, Kalwaria*, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 1997.

Baraniecka K., *„Communitas” a intencje pątników – typy uczestnictwa w pielgrzymce. Wielki Odpust Kalwaryjski Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kalwarii Pałacowskiej, „Etnografia Polska”* 2008, t. II, z. 1–2.

Baraniecka-Olszewska K., *Ukrzyżowani. Współczesne misteria Męki Pańskiej w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013.

Barcik J.S., *Kalwaria Pałacowska, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa* 1985.

Bilska E., *Przemiany kulturowych i religijnych funkcji kalwarii w Polsce*, w: A. Jackowski i in. (red.), *Przestrzeń i sacrum. Geografia kultury religijnej w Polsce i jej przemiany w okresie od XVII do XX w. na przykładzie ośrodków kultu i migracji pielgrzymkowych*, Instytut Geografii UJ, Kraków 1996.

Bilska-Wodecka E., *Kalwarie europejskie. Analiza struktury, typów i genezy*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków 2003.

Bolesna Droga Miłości to jest Droga Krzyżowa..., przeł. A. Lam, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2013.

Bosko J., Wojtkowski J.M. (red.), *Sanktuaria Archidiecezji Warmińskiej*, Agencja Wydawnicza Remix, Olsztyn 2009.

Burke K., *A Grammar of Motives*, Prentice Hall, New York 1945.

Bykowski J., *Kalwarya Ujska. Jej kaplice, stacje z Drogą Krzyżową Zbawiciela Naszego Jezusa Chrystusa*, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1910 (reprint z 2010 r. nakładem Ujskiego Domu Kultury).

Bystron J.S., *Polacy w Ziemi Świętej, Syrii, Egipcie 1147–1914*, Księgarnia Geograficzna „Orbis”, Kraków 1930.

- Chadam A., Powstanie i rozwój misteriów kalwaryjskich, <http://kalwaria.eu/strona/powstanie-i-rozwoj-misteriow-kalwaryjskich> (tekst stale dostępny na stronie internetowej sanktuarium Kalwarii Zebrzydowskiej).
- Chrzanowski T., „Neogotyck około roku 1600” – próba interpretacji, w: T. Hrankowska (red.), *Sztuka około roku 1600*, PWN, Warszawa 1974.
- Chrzanowski T., *Przewodnik po zabytkowych kościołach północnej Warmii*, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 1978.
- Connerton P., *Jak społeczeństwa pamiętają*, przeł. i wstęp M. Napiórkowski, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323520023>
- Corbo V.C., *Il Santo Sepolcro di Gerusalemme*, w: *La Terra Santa. Studi di Archeologia. Atti del simposio „Trent’anni di Archeologia in Terra Santa”*, Roma 27–29 aprile 1983, Pontificium Athenaeum Antonianum, Roma 1983.
- Delumeau J., *Reformy chrześcijaństwa w XVI i XVII w.*, t. 2: *Katolicyzm między Lutrem a Wolterem*, przeł. J.M. Kłoczowski, PAX, Warszawa 1986.
- Dudzik W., *Postowie do wydania polskiego*, w: J.J. MacAloon (red.), *Rytuał, dramat, święto, spektakl. Wstęp do teorii widowiska kulturowego*, przeł. K. Przyłuska-Urbanowicz, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009.
- Dzielowski F., *Kalwaryja albo Nowe Jeruzalem na polach Zebrzydowskich zasadzone [...]*, Drukarnia Balcera Smieszkowica, Kraków 1669.
- Eliade M., *Traktat o historii religii*, przeł. J. Wierusz-Kowalski, Wydawnictwo „Książka i Wiedza”, Warszawa 1966.
- Eliot T.S., *Poeci metafizyczni*, przeł. M. Żurowski, w: T.S. Eliot, *Szkice literackie*, PAX, Warszawa 1963.
- Golgota Jasnogórska. *Wiersze Ernest Bryll. Obrazy Jerzy Duda Gracz*, Paulinianum, Częstochowa 2001.
- Golonka J., „Golgota Jasnogórska” Jerzego Dudy Gracza, w: *Golgota Jasnogórska. Wiersze Ernest Bryll. Obrazy Jerzy Duda Gracz*, Paulinianum, Częstochowa 2001.
- Goody J., *Poskromienie myśli nieoswojonej*, przeł. M. Szuster, PIW, Warszawa 2011.
- Gosztyła M., Szpyt J., *Sanktuarium Męki Pańskiej i Matki Bożej w Kalwarii Paclawskiej*, Klasztor OO Franciszkanów Kalwarii Paclawskiej, Kalwaria Paclawska 1999.
- Grochowski P., *Polskie pieśni pielgrzymkowe i kalwaryjskie*, „Łódzkie Studia Etnograficzne” 2016, t. 55. <https://doi.org/10.12775/LSE.2016.55.03>
- Grochowski S., *Hymny o Męce Pańskiej [...] do tamecznego nabożeństwa...*, Drukarnia Bazylego Skalskiego, Kraków 1611.
- Guttmeier K., *Kobyłka. Perła baroku na Mazowszu*, Zarząd Miasta Kobyłka, Kobyłka 1998.
- Halbwachs M., *La topographie légendaire des évangiles en Terre sainte*, Presses Univerisitaires de France, Paris 2008 (wyd. 3).
- Hall E.T., *Ukryty wymiar*, przeł. T. Hołówka, Muza, Warszawa 1997.

- Havelock E.A., *Przedmowa do Platona*, przeł. P. Majewski, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007.
- Hernas C., *Barok*, PWN, Warszawa 1973.
- Hernas C., *Polscy poeci metafizyczni (1580–1630)*, „Prace Literackie” 1968, nr X, s. 23–53.
- Hornung Z., *Problem rokoka w architekturze sakralnej XVIII w.*, Ossolineum, Wrocław 1972.
- Jeruzalem, jakie było za czasów Chrystusa Pana [...] przez Sebastjana [!] Adrychomiusza. A teraz świeżo [...] przełożone [...] przez jednego z duchownych...*, Warszawa 1671.
- Karpiński A., *O konsekwencjach „wieku rękopisów”*. Rekonstruowanie epoki, w: A. Karpiński, *Tekst staropolski. Studia i szkice o literaturze dawnej w rękopisach*, Wydawnictwo IBL, Warszawa 2003.
- Karpowicz M., *Sztuka polska XVIII w.*, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1985.
- Kneller K.A., *Geschichte der Kreuzwegandacht von den Anfängen bis zur völligen Ausbildung*, Herder, Freiburg 1908.
- Kobielus S., *Niebiańska Jerozolima. Od sacrum miejsca do sacrum modelu*, Wydawnictwo Pallottinum, Warszawa 1989.
- Kominek M., *Golgota Beskidów*, <http://www.krajski.com.pl> (dostęp: 23.10.2012).
- Kopeć J.J., *Droga Krzyżowa. Dzieje nabożeństwa i antologia współczesnych tekstów*, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1985, s. 48.
- Kopeć J.J., *Kalwarie i cykle Drogi Krzyżowej w kulturze polskiej oraz ich związki z topografią Jerozolimy*, w: P. Paszkiewicz T. Zadrozny (red.), *Jerozolima w kulturze europejskiej*, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1995.
- Krasny P., *Nobilissima imago ex antiquo prototypo. Wizja katolickiej sztuki sakralnej w „Annalibus ecclesiasticis” Cezarego Baroniusza*, „Barok” 2008, nr 2, s. 105–132.
- Krasny P., *Visibilia signa ad pietatem excitantes. Teoria sztuki sakralnej w pismach Roberta Bellarmina, Cezarego Baroniusza, Rudolfa Hospiniana, Fryderyka Boromeusza i innych pisarzy kościelnych epoki nowożytnej*, Universitas, Kraków 2010.
- Krassowski C., *Uwagi na marginesie pomiarów Kalwarii w Pakości*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki” 1966, t. XI, z. 1, s. 97–112.
- Kubiak K. i I., *Misterium Męki Pańskiej w Kalwarii Zebrzydowskiej*, „Polska Sztuka Ludowa – Konteksty” 1978, t. 32, z. 3–4.
- Liczbiński A., *Góra Kalwaria – lokacja i układ przestrzenny miasta (1670–1690)*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki” 1957, t. II, z. 3–4, s. 199–216.
- MacAloon J.J., *Wstęp: widowiska kulturowe, teoria kultury*, w: J.J. MacAloon, *Rytuał, dramat, święto, spektakl. Wstęp do teorii widowiska kulturowego*, przeł. K. Przyłuska-Urbanowicz, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009.
- Magdziarz B. (red.), *Kościół i kaplice Archidiecezji Warmińskiej, Kuria Metropolitalna Archidiecezji Warmińskiej*, Olsztyn 1999, t. 1.

- McLuhan M., Galaktyka Gutenberga, w: M. McLuhan, Wybór tekstów, przeł. E. Różalska, J.M. Stokłosa, Zysk i S-ka, Poznań 2001.
- Mencwel A., Wyobrażenia antropologiczne. Próby i studia, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006.
- Mitkowska A., Polskie kalwarie, Ossolineum, Wrocław 2003.
- Mitkowska A., Wambierzyce, Ossolineum, Wrocław 1984.
- Moles A., Kicz, czyli sztuka szczęścia. Studium o psychologii kiczu, przeł. A. Szczepańska, E. Wende, PIW, Warszawa 1978.
- Nora P., Między pamięcią a historią: Les lieux de Mémoire, przeł. P. Mościcki, „Tytuł roboczy: Archiwum” 2009, nr 2, s. 4–12.
- Olsiński T.P. OFM, Kalwaria na Górze Świętej Anny. Przewodnik historyczno-duchowy, Franciszkańskie Wydawnictwo św. Antoniego, Wrocław 2009.
- Olson D.R., Papierowy świat. Pojęciowe i poznawcze implikacje pisania i czytania, przeł. M. Rakoczy, red. G. Godlewski, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2010.
- Ong W.J., Oralność i piśmienność. Słowo poddane technologii, przeł. J. Japola, Wydawnictwo KUL, Lublin 1992.
- Ossowski Z., Kalwaria Wielewska, "Pomerania" 1983, r. XX, nr 5, s. 26-35.
[https://doi.org/10.1016/0092-8674\(83\)90093-4](https://doi.org/10.1016/0092-8674(83)90093-4)
- Pelc J., Obraz - słowo - znak. Studium o emblematyce w literaturze staropolskiej, Ossolineum, Wrocław 1973.
- Pelc J., Słowo i obraz. Na pograniczu literatury i sztuk plastycznych, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2002.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, red. M. Peter, M. Wolniewicz, t. 3, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1975.
- Prejs M., Oralność i mnemonika. Późny barok w kulturze polskiej, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009. <https://doi.org/10.31338/uw.9788323515111>
- Prejs M., Tradycje gotyckie w literaturze polskiego baroku. Przegląd problematyki, w: M. Prejs, Staropolskie kręgi inspiracji. Studia o literaturze, Wydawnictwo Neriton, Warszawa 2004.
- Radziwiłł A.S., Pamiętnik o dziejach w Polsce, t. 1: 1632-1636, przeł. i oprac. A. Przyboś, R. Żelewski, PIW, Warszawa 1980.
- Regulska E., "Warmińska Jerozolima" - Głotowo, w: M. Wójcik (red.), Tożsamość i "miejsce". Budzenie uśpionego potencjału wsi, Wydawnictwa Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016.
<https://doi.org/10.18778/8088-426-7.06>
- Ricoeur P., Pamięć, historia, zapomnienie, przeł. J. Margański, Universitas, Kraków 2006.
- Roźniatowski A., Pamiętka krwawej ofiary Pana Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa, wyd. J.S. Gruchała, Wydawnictwo IBL, Warszawa 2003.

Sęp Szarzyński M., Rytmy abo wiersze polskie oraz cykl erotyków, oprac. J. Krzyżanowski, Ossolineum, Wrocław 1973.

Singer M. (red.), Traditional India: Structure and Change, American Folklore Society, Philadelphia 1959.

Skarbimierz M., Kalwaryja albo Krótka historia o fundacyjej Ojców Bernardynów..., Drukarnia Macieja Andrzejowczyka, Kraków 1631.

Smereka W., Studium Pasyjne, rys historyczny i teksty drogi krzyżowej, Polskie Towarzystwo Teologiczne, Kraków 1968.

Starowolski S., Polska albo opisanie położenia Królestwa Polskiego, przeł. A. Piskadło, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1976.

Swaryczewska M., Kalwaria Warmińska w Głotowie – realizm i ekspresja Męki Chrystusowej w XIX-wiecznej rzeźbie sakralnej, w: Kościoły naszych czasów – kościół potrzebuje sztuki, oprac. R. Kozakiewicz-Opalka i in., Stowarzyszenie Architektów Polskich. Oddział Kielce, Kielce 2007.

Swaryczewska M., Niewiasta na Drodze Krzyżowej w Głotowie, w: J. Jezierski, K. Parzych-Blakiewicz (red.), Matka Boża w wierze, kulcie, teologii i sztuce. Perspektywa regionalna i uniwersalna, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2011.

Swaryczewska M., Ujski dylemat. Powstanie, destrukcja i rekompozycja sacrum, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach” 2013, nr 5, s. 47–73.

Szablowski J., Architektura Kalwarii Zebrzydowskiej, Towarzystwo Miłośników Zabytków Krakowa, Kraków 1933.

Targosz K., Korzenie i kształty teatru do 1500 roku w perspektywie Krakowa, Wydawnictwo i Drukarnia „Secesja”, Kraków 1995.

Tazbir J., Dlaczego wiek XVII był wiekiem rękopisów?, w: J. Tazbir, Od Haura do Isaury. Szkice o literaturze, PIW, Warszawa 1989.

Tripplin L.T., Góra Kalwaryja czyli Nowy Jeruzalem, położona dziś w gubernii warszawskiej, obwodzie warszawskim, powiecie czerskim. Opis historyczno-statystyczny, Drukarnia Gazety Codziennej, Warszawa 1854.

Turner V., Gry społeczne i obrzędowe metafory, w: V. Turner, Gry społeczne, pola i metafory. Symboliczne działanie w społeczeństwie, przeł. W. Usakiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2005.

Turner V., Liminalność i gatunki performatywne, w: J.J. MacAloon (red.), Rytuał, dramat, święto, spektakl. Wstęp do teorii widowiska kulturowego, przeł. K. Przyłuska-Urbanowicz, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009.

Turner V., Teatr w codzienności, codzienność w teatrze, przeł. P. Skurowski, „Dialog” 1988, nr 9, s. 97–115.

Więckowiak J., Kalwaria Wejherowska. Dzieje, sztuka i architektura, Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej, Wejherowo 1982.

Więckowiak J., Kalwarie barokowe w Polsce, Color Graf sc, Gdańsk–Wejherowo 2006.

Winkin Y., Antropologia komunikacji. Od teorii do badań terenowych, przeł. A. Karpowicz, wstęp W.J. Burszta, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007.

Wyczawski H., Kalwaria Zebrzydowska. Historia klasztoru bernardynów i kalwaryjskich drózek, Klasztor oo. Bernardynów, Kalwaria Zebrzydowska 1987.

Yates F.A., Sztuka pamięci, przeł. W. Radwański, PIW, Warszawa 1977.

(Załuski J.A.), Cała Polska za złoty to jest opisanie Polski trojakię [...] przez Józefa Załuskiego [...] w areście Smoleńska r. MDCCLXVIII..., rkps BN Zbiory Załuskich, II. 3209.

<https://www.gosc.pl/doc/1454100.Blizni-ktory-uwiera> (dostęp 14.02.2013) (wywiad z Ernestem Bryllem).

Filmografia

Golgota Jasnogórska. Ernest Bryll – Joanna Lewandowska – Marcin Styczeń, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2013 (płyta CD).

Pamiętka z Kalwarii, realizacja J. Hoffman, E. Skórzewski, zdjęcia W. Florkowski, S. Niedbalski, Wytwórnia Filmów Dokumentalnych, rok produkcji 1958 (film dokumentalny 14 min.).